

GRAĐANSKI

Ubrzanje posttraumatskog društva

Pišu: Boris Marić i Daliborka Uljarević

Ovih se dana u Podgorici održava Festival filma o ljudskim pravima "Ubrzaj", ali na njemu nećemo naći film koji bi ispričao koliko je bio strašan i traumatičan put da kao društvo dođemo do prve partije, prve banke, prvog kontraverznog biznismena, itd, iako imamo takve prikaze sličnih, post-traumatskih društava.

Dosadilo je više pričati, čitati ili lamentirati o vrhovima kriminalne i političke strukture. Čini se da se danas mnogo lakše izgovaraju konkretna imena iz ovih okvira, uz niz populističkih epiteta zarad sticanja rejtinga u javnosti, nego što se istražuju istinski uzroci i ovog stanja i mogućnosti promjene. Stoga, trenutno, sigurno teče samo jedna promjena – smjena generacija u političkom i kriminalnom miljeu Crne Gore. U političkom diskursu taj vid transformacije ide mnogo jednostavnije nego u kriminalnom, primarno zbog deficita konkurencije. Kada je kriminalna struktura u pitanju, problem nasljednika je izraženiji. Na ovaj zaključak upućuju brojni pokazatelji od javnih istupa naših dežurnih analitičara, koji se legitimišu ponavljanjem prvog crnogorskog kontraverznog biznismena, do utemeljene potrebe reforme društva. Odnosno, od onih glasnih demagoških nastupa do tihih ali neumoljivih zahtjeva EU da svoju kuću i dvorište uredimo proizvedeći konkretne rezultate.

Ovih se dana u Podgorici održava Festival filma o ljudskim pravima "Ubrzaj", ali na njemu nećemo naći film koji bi ispričao koliko je bio strašan i traumatičan put da kao društvo dođemo do prve partije, prve banke, prvog kontraverznog biznismena, itd, iako imamo takve prikaze sličnih, post-traumatskih društava. Valjda je i taj nedostatak dodatni podsjetnik onih rana od kojih se još nijesmo oporavili i koje nerijetko svjesno zanemarujemo, dopuštajući da nas iznutra razaraju dok se do beskraja na isti način bavimo posljedicama.

Pad Berlinskog zida kod većine istočnoevropskih režima donio je talase demokratizacije. Nas je zapljusnuo talas nacionalsocijalizma, građanski ratovi sa poljima smrti na kojima će se regrutovati i izgrađivati kriminalne grupe, koje će do danas dobiti mnogobrojne i sofisticirane oblike saradnje sa političkim, a primarno vladajućim strukturama na obostranu korist i primitivno zadovoljstvo. Paralelno sa gašenjem ratnih pohoda i utišavanjem pokliča nacionalističkih monstruma, pragmatičniji i „sposobniji“ političari otvaraju nova polja prevara.

Zakoračićemo u pogubne privatizacione procese, velike retoričke rasprave o nesrećama i potrebi lustracije koja se neće desiti. Osim ratnih pojaviće se i antiratni profiteri. Sloboda govora će se pretvoriti u tabloidni šund. Radnici će se sjećati svojih fabrika koje postaju blokovi zgrada sa nekoliko gorućih sijalica. Država postaje najveći poslodavac i decenijama se niko neće buniti zbog ekonomskog statusa. Studentima će trebati dosta vremena dok ne uvide da su "administrativni kapaciteti" popunjeni preko svake mjere i da njihove diplome ne vrijede.

Trenutno ohrabrenje je datum otpočinjanja pregovora a zabava listinzi koji liče na test za utvrđivanje znanja i sposobnosti naših institucija. Evropska priča je velika priča sama po sebi. Za nas posebno jer vrijednosti evropske demokratije nikada nijesmo imali kao iskustvo, još uvijek dobar dio društva te vrijednosti ne prihvata, a vladajuće političke elite ih u najvećoj mjeri konzumiraju u liku jakih automobila, markirane garderobe i po koje čaše konjaka ili skupih vina.

Jedna od najvećih evropskih vrijednosti je korpus ljudskih prava i sloboda. Ali, na polju antidiskriminacionih politika Crna Gora mora podjednako da se dokaže, kao i na polju ekonomske politike i vladavine prava. Nema ljudskih prava za gladne niti hrane koja može nadomjestiti bol poniženja i obespravljenosti. Odnos prema ljudskim pravima je izraz karaktera svakog od nas pojedinačno a sudbina ljudskih prava u Crnoj Gori će zavisi od nas samih.

Vladajuća piramida je utemeljila svojevrsan politički eskapizam kojim društvo drži u stanju paralelne stvarnosti i virtuelnih slika. Bježanje od stvarnosti nas udaljava od rješenja agonije, smanjuje bol realnog života kao svaki opijat, a narkotici su ovdje unosan biznis, baš kao i politika koja uzima pod svoje i vlada.

Ubrzavajući našu prošlost možemo uočiti nepristojnu brzinu koja je lomila sve oko sebe. Ljudi su se prilagođavali koliko su mogli, ali mogućnosti su ograničene.

Vrijeme je da post-traumatska iskustva usmjeravamo ka izlazu, prema bolu. Kada osjećamo da nas boli znači da ima nade, da nas nijesu slagali, prevarili, da gledamo svojim očima. Vrijednost evropskih integracija kao šireg, a ne tehničkog, pojma je u tome da postajemo otvoreni, da smo spremni da se takmičimo, da se upoređujemo, da napredujemo, da se mijenjamo ne gubeći sebe. Zvuči lijepo, ali i stvarno je tako. Moramo ići da se takmičimo, da upoznamo sebe i druge.

Filmovi sa Festivala filma o ljudskim pravima "Ubrzaj" nude presjek sličnih sudbina, saznanje nijesmo usamljeni, da je bol života neizbježan i često koristan, a da se treba plašiti ljudi koji imaju odgovore na sva pitanja, kao što se treba plašiti i društva koje ima manjak ljudskih prava a višak kriminala, manjak realne ekonomije a višak tromer birokratije. Ako želimo da to mijenjamo, svako od nas treba da ubrza...

Autori su Boris Marić, pravni savjetnik i Daliborka Uljarević, izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO).